

USLOVNA OSUDA U KRIVIČNOM PRAVU BALTIČKIH DRŽAVA (ESTONIJA I LETONIJA)

Dr. sc. Marina M. Simović

Sekretar Ombudsmena za djecu Republike Srpske

Dr. sc. Dragan Jovašević, redovni profesor

Pravni fakultet Univerziteta u Nišu

SAŽETAK

U savremenom krivičnom pravu kazna zatvora je osnovna i najznačajnija vrsta krivične sankcije koja se izriče učiniocima krivičnih djela u cilju sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta. Međutim, sva krivična zakonodavstva, pored безусловne kazne zatvora, poznaju i različite modalitete njegovog izricanja ili izvršenja. To su različiti oblici supstituta ili alternativa u slučajevima kada prema ocjeni ličnosti učinioa krivičnog djela nije neophodno njegovo безусловno lišenje slobode. Tako se razlikuje potpuna ili djelimična suspenzija kazne zatvora ili neke druge vrste kazne. U prvom slučaju radi se o uslovnoj osudi. To je potpuno izuzeće od izvršenja sudskom odlukom izrečene ili utvrđene kazne zatvora (i ili druge vrste i mjere kazne) za određeno vrijeme (vrijeme provjeravanja) i pod određenim uslovima. U slučaju da uslovno osuđeni ne ispuni postavljene opšte i posebne, obavezne ili fakultativne uslove, krivično pravo predviđa obavezno ili fakultativno opozivanje uslovne osude. Pored uslovne osude kao oblika ili modaliteta izvršenja izrečene kazne zatvora, pojedina savremena krivična zakonodavstva poznaju i uslovnu osudu kao posebnu vrstu krivične sankcije - kao mjeru upozorenja.

Drugi oblik djelimične suspenzije izvršenja izrečene kazne zatvora (ili druge krivične sankcije zavodskog, institucionalnog karaktera) naziva se uslovni otpust. U slučaju davanja uslovnog otpusta, radi se o djelimičnoj suspenziji izrečene kazne zatvora pod određenim uslovima i za određeno vrijeme,

ali tek pošto je osuđeno lice već izdržalo dio izrečene kazne u zavodskoj ustanovi. I za davanje uslovnog otpusta potrebno je ispunjenje zakonom kumulativno propisanih uslova kroz koje se procjenjuje da li je i u kom stepenu ostvarena specijalna prevencija osuđenog lica - uticanje na njegovo ponašanje u smislu popravljanja, prevaspitanja i resocijalizacije.

Pretpostavka za primjenu ovih mjera jeste ispunjenje formalnih uslova - u pogledu vrste i visine izrečene, odnosno izdržane kazne zatvora i materijalnih uslova - ocjena suda da primjena kazne u konkretnom slučaju nije neophodna, jer se ciljevi (svrha) kažnjavanja mogu ostvariti i bez efektivnog izvršenja kazne zatvora u cijelosti ili djelimično. O pojmu, karakteristikama, uslovima i načinima izvršenja ovih oblika suspenzije kazne zatvora u krivičnom pravu baltičkih država Estonije i Letonije, govori se u ovom radu.

Ključne riječi: *krivično djelo, kazna, uslovna osuda, sud, baltičke države*

UVOD

U savremenom evropskom krivičnom pravu u sistemu mjera društvene reakcije na kriminalitet preovladavaju po svom značaju kazne, a među njima kazna zatvora.¹ To je lišenje slobode kretanja učinioa krivičnog dela za u sudskoj odluci određeno vrijeme i njegovo smještanje u zavodsku, penitensijarnu ustanovu.² Ona je u posebnom dijelu krivičnih zakona propisana za najveći broj krivičnih djela, samostalno ili alternativno, odnosno kumulativno sa novčanom kaznom. Izriče se za određeno zakonom propisano vrijeme.³ Ali, izrečena mjera kazne zatvora ne mora u svakom konkretnom slučaju da se efektivno i izvrši u potpunosti.⁴ To znači da osuđeno lice ne mora u potpunosti ili djelimično da izdrži izrečenu kaznu ako sud u donijetoj presudi izrekne

- 1 Petrović, B., Jovašević, D. (2010.), *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 89-96.
- 2 Simović, M., Jovašević, D., Simović, M. (2014.), *Izvršno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, 178-189.
- 3 Jovašević, D. (2011.), *Leksikon krivičnog prava*, Službeni glasnik, Beograd, 759.
- 4 Grozdanić, V., Škorić, M., Martinović, I. (2013.), *Kazneno pravo, Opšti dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 211-213.

uslovnu osudu, odnosno ako u toku izdržavanja izrečene kazne zatvora ovu djelimično suspenduje primjenom instituta uslovnog otpusta. Na taj način se efektivno izvršenje utvrđene ili izrečene kazne zatvora odlaže u potpunosti ili delimično za određeno vrijeme (vrijeme proveravanja) i pod određenim obaveznim i fakultativnim uslovima. No, ukoliko uslovno osuđeno lice ne ispuni postavljene obaveze i ne postupi po zahtjevima (nalogima) u pogledu ponašanja, uslovna osuda (a shodno tome i uslovni otpust) se može (a u nekim slučajevima i mora) opozvati.

Uslovna osuda danas u najvećem broju krivičnopравnih sistema predstavlja posebnu, samostalnu vrstu krivične sankcije u sistemu mjera društvene reakcije prema učiniocima krivičnih djela.⁵ Ona spada u mjere upozorenja (upozoravajuće, opominjuće ili admonitivne) krivične sankcije koje se mogu izreći od strane suda u zakonom propisanom postupku svakom punoljetnom fizičkom ili pravnom licu kao učiniocu krivičnog djela. No, u uporednom krivičnom zakonodavstvu u Evropi ova sankcija ponekad predstavlja samo oblik (formu, način, modalitet) izvršenja izrečene kazne zatvora ili, pak, podvrstu kazni ili oblik amnestije ili pomilovanja, što ukazuje da i danas u pravnoj teoriji ona zaokuplja pažnju u pogledu razmatranja njene pravne prirode, karaktera, dejstva i značaja, iako se radi o sankciji koja je uvedena u krivično zakonodavstvo početkom 20. vijeka.

Uslovna osuda (a u nekim pravnim sistemima i sudska opomena) kao vrsta upozoravajuće, opominjuće ili admonitivne krivične sankcije je nastala krajem 19. i početkom 20. vijeka kao supstitut kratke kazne zatvora u slučajevima kada njeno izricanje, odnosno izvršenje nije nužno za ostvarenje svrhe kažnjavanja.⁶ Ona je predstavljala dalji doprinos razvoju ideje specijalne prevencije, resocijalizacije osuđenog lica i individualizacije u primjeni krivičnih sankcija prema učiniocima lakših krivičnih djela.

Mjere upozorenja su zakonom predviđene mjere društvene reakcije koje sud u zakonom predviđenom krivičnom postupku izriče

5 Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2015.), *Krivično pravo I (uvod u krivično pravo, krivično djelo, krivnja)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 218-221.

6 Jovašević, D. (2016.), *Krivično pravo, Opšti dio*, Dosije, Beograd, 268-270.

punoljetnom učiniocu skrivljenog krivičnog djela, a koje se, u cilju zaštite društva od kriminaliteta, sastoje u upozorenju učinioca da mu, u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog djela, slobode i prava koja inače uživa kao i svaki građanin mogu biti oduzete ili ograničene za određeno vrijeme.⁷

U pravnoj teoriji se ističu sljedeće karakteristike uslovne osude: a) to je mjera opomene i upozorenja koja ne sadrži zlo, represiju ili prinudu u smislu oduzimanja ili ograničavanja sloboda ili prava učiniocu krivičnog djela, ali ona, ipak, predočava, prijeti, ukazuje na mogućnost njihove primjene.⁸ No, i ovdje se radi o mjeri koja se primjenjuje prema učiniocu krivičnog djela protiv i mimo njegove volje, b) to je mjera koja predstavlja supstitut kazne zatvora jer je njena primjena vezana za u zakonu propisanu ili odlukom suda izrečenu kaznu, c) ona se primjenjuje zavisno od prirode, težine i vrste krivičnog djela, odnosno svojstava ličnosti njegovog učinioca (primarni, situacioni, slučajni, nehatni učinioci) kada sud dođe do uvjerenja da je izricanje kazne nepotrebno sa aspekta ostvarenja svrhe primjene krivičnih sankcija, d) humani karakter ove mjere proizilazi iz njene prirode, karaktera i dejstva jer ona ne predstavlja zlo i prinudu prema učiniocu krivičnog djela i e) sa aspekta svrhe krivičnih sankcija radi se o mjeri izrazito specijalno preventivnog karaktera.

1. POJAM I SISTEM USLOVNE OSUDE

Uslovna osuda je odlaganje izvršenja utvrđene kazne zatvora (i-ili druge vrste i mjere kazne) krivično odgovornom učiniocu krivičnog djela za određeno vrijeme (vrijeme prokušavanja, provjeravanja, kušnje) pod uslovom da on ne izvrši novo krivično djelo i da ispunji druge postavljene opšte i posebne obaveze i uslove^{9, 10}. Ako uslovno osuđeno

7 Jovašević, D., Ikanović, V. (2012.), *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti dio*, Univerzitet Apeiron, Banja Luka, 282.

8 Đorđević, M., Đorđević, Đ. (2014.), *Krivično pravo*, Projuris, Beograd, 87-89.

9 Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016.), *Krivično pravo II (saučesništvo, sankcije i posebni dio)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 189-193.

10 U savremenom krivičnom pravu poznata je i djelimična, parcijalna uslovna osuda. Tako član 132-31. francuskog Krivičnog zakonika, član 43. austrijskog Krivičnog zakonika, član 73. Krivičnog zakonika Republike Estonije i

lice ne izvrši novo krivično djelo u određenom roku i ispuni druge postavljene obaveze, tada do izvršenja utvrđene ili izrečene kazne neće ni doći, a ono će se smatrati kao da nije osuđivano. U protivnom, uslovna osuda se opoziva, a sudskom presudom utvrđena kazna se izvršava u penitensijarnim ustanovama.

To znači da je uslovna osuda opraštanje kazne (ili privremeno odricanje države da izrekne kaznu) učiniocu krivičnog djela od strane društva pod određenim uslovima, opraštanje koje je bazirano na uvjerenju suda da će se učinilac ubuduće vladati u skladu sa normama pravnog poretka i da više neće vršiti krivična djela¹¹

U pravnoj teoriji se mogu naći i shvatanja prema kojima kod uslovne osude država ne odustaje od reakcije na krivično djelo čime se ostvaruje pravednost, te generalna i specijalna prevencija, ali se prema učiniocu krivičnog djela pokazuje obzirnost tako da se pošteduje od izvršenja kazne.¹² U nekim pravnim sistemima uslovnu osudu, kao vrstu krivične sankcije, pored suda, mogu da izriču i vansudski organi (npr. predsjednik republike).¹³

Uslovna osuda može biti izrečena krivično odgovornom učiniocu krivičnog djela. U savremenom krivičnom pravu postoje dva sistema uslovne osude. Oba sistema su se razvila iz instituta „*probation*“. To su: a) kontinentalni i b) angloamerički sistem.¹⁴

Prema kontinentalnom (francusko-belgijskom sistemu koji se naziva i „*sursis*“¹⁵, a koji je uveden na prijedlog senatora Beranžea) sud vodi krivični postupak prema učiniocu krivičnog djela i izriče mu vrstu

član 57. Krivičnog zakona Republike Hrvatske predviđaju mogućnost uslovnog odlaganja izvršenja dijela utvrđene kazne zatvora. U tom slučaju se uslovna osuda pretvara u anticipirani uslovni otpust.

11 Jovašević, D., Ikanović, V. (2012.), *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti dio*, Univerzitet Apeiron, Banja Luka, 211-214.

12 Novoselec, P. (2004.), *Opći dio kaznenog prava*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 379.

13 Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016.), *Krivično pravo II (saučesništvo, sankcije i posebni dio)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 189-193.

14 Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007.), *Komentar Kaznenog zakona*, Narodne novine, Zagreb, 244-252.

15 <https://fr.wikipedia.org/wiki/Sursis> (posjećeno 17. 5.2017).

i mjeru kazne, ali čije izvršenje odlaže za određeno vrijeme i pod određenim uslovima.¹⁶ Učinitelj se za to vrijeme ne smatra osuđivanim licem ako ispuni postavljene uslove. Prednosti ovog sistema su jer se učiniocu krivičnog djela sudi i izriče mu se kazna, tako da se u slučaju njenog opozivanja pristupa izvršenju već izrečene kazne. Presuda se donosi na bazi svježih i neposredno utvrđenih dokaza, tako da je mala mogućnost da dođe do grešaka u prikupljanju, utvrđivanju i sudskoj ocjeni dokaza.¹⁷

Kod angloameričkog sistema nema vođenja krivičnog postupka, već se suđenje odlaže za vrijeme dok se učinilac krivičnog djela stavlja pod sistem prokušavanja, odnosno pod nadzor organa pravosuđa i javne bezbjednosti pod uslovom da on na to pristaje.¹⁸ Angloamerički sistem prokušavanja je povoljniji za učinioca krivičnog djela s obzirom na to da ne dolazi do suđenja i izricanja kazne (pa se takvo lice ne smatra osuđivanim), a zaštitni nadzor koji vrše određena lica (ili ustanove), štiti ga od iskušenja i pruža mu pomoć u savladavanju svakodnevnih životnih problema za uključivanje u društveno-koristan rad i uzdržavanje od kršenja propisa. Nedostatak ovog sistema dolazi do izražaja u slučaju opozivanja prokušavanja, kada dolazi do naknadnog suđenja i izricanja osude jer tada mogu nastati teškoće oko prikupljanja i utvrđivanja dokaza zbog proteka kraćeg ili dužeg vremena.¹⁹

2. USLOVNA OSUDA U PRAVU ESTONIJE

Krivični zakonik Republike Estonije²⁰ iz 2001. godine²¹, sa izmjenama i dopunama iz 2015. godine,²² u glavi petoj pod nazivom „Oslo-

16 Turković, K. et al. (2013.), *Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva*, Narodne novine, Zagreb, 89-91.

17 Jovašević, D., Ikanović, V. (2012.), *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti dio*, Univerzitet Apeiron, Banja Luka, 217-223.

18 Đorđević, M., Đorđević, Đ. (2014), *Krivično pravo*, Projuris, Beograd, 99-102.

19 Mrvić Petrović, N. (2006.), *Krivično pravo (opšti i posebni dio)*, Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd, 117-119.

20 Уголовный (чаще Пенитенциарный) кодекс Эстонии (эст. *karistuseadustik*). U daljem tekstu: KZRE.

21 Уголовный кодекс Эстонской Республики, <http://constitutions.ru/?p=446> (posjećeno 21. 5.2017).

22 *Karistuseadustik (Lühend Kar S) RT I 2001, 61, 364* (donesen 6. juna 2001. go-

bođenje od kazne“ predviđa više oblika potpunog i djelimičnog oslobođenja od izvršenja kazne zatvora (i ili novčane kazne) u vidu: 1) uslovne osude koja se javlja u dva oblika, i to kao: a) uslovne osude u klasičnom smislu i b) uslovne osude sa zaštitnim nadzorom (nadzorom nad ponašanjem osuđenog lica) i 2) uslovnog otpusta.²³

2.1. Uсловna осуда

Osnovni oblik oslobođenja od kazne je predviđen u članu 73. KZRE pod nazivom „Uсловna осуда“. Pri tome je ovaj zakonik izričito isključio mogućnost izricanja ove vrste krivične sankcije ako su ispunjena dva kumulativna uslova: a) da se radi o povratniku koji je ranije izvršio krivično djelo sa umišljajem i b) da je učiniocu za ranije izvršeno krivično djelo izrečena kazna zatvora u bilo kom trajanju, bez obzira na to da li je ona izvršena u potpunosti.

Za izricanje uslovne osude iz člana 73. KZRE potrebno je kumulativno ispunjenje sljedećih uslova: a) formalni uslov - da je učiniocu za jedno ili više krivičnih djela utvrđena kazna zatvora u bilo kom trajanju i (ili) novčana kazna i b) materijalni uslov - da je sud došao do uvjerenja, uzimajući u obzir sve objektivne okolnosti učinjenog krivičnog djela i subjektivne okolnosti koje su vezane za ličnost njegovog učinioca, da je bezuslovno izvršenje utvrđene kazne zatvora ili novčane kazne od strane osuđenog lica „nerazumno“, dakle, neopravdano, necjelishodno.

Tada se određuje da se izvršenje utvrđene kazne u cijelosti ili djelimično odlaže za određeno vrijeme - vrijeme provjeravanja i pod određenim uslovima - da za to vrijeme ne učini novo krivično djelo sa umišljajem. Vrijeme provjeravanja se određuje u svakom konkretnom slučaju u trajanju od tri do pet godina.

Ako se pak radi o izricanju djelimične (parcijalne) uslovne osude, odnosno ako sud odluči da se utvrđena kazna zatvora ili novčana ka-

dine, a stupio je na snagu 1. septembra 2002. godine). Dostupno na <https://www.riigiteataja.ee/akt/120052016002> (posjećeno 21. 5.2017).

23 Запечалов, В. В., Мацнев, Н.И. (2001). *Уголовный кодекс Эстонской Республики с изменениями и дополнениями на 1 августа 2001*. Санкт Петербург: Юридический центр Пресс., 107-109.

zna ne izvrše samo djelimično, sud istovremeno određuje koliki dio kazne zatvora ili novčane kazne treba da se izvrši ili isplati odmah, a koliki dio utvrđene kazne se uslovno odlaže za određeno vrijeme.²⁴

Dva su osnova za opozivanje uslovne osude. To su:

- 1) ako uslovno osuđeno lice ponovo izvrši novo umišljajno (hotimično) krivično djelo za vrijeme trajanja vremena provjeravanja za koje mu je izrečena kazna zatvora, tada dolazi do obaveznog (obligatornog) opozivanja uslovne osude. U tom slučaju se učinocu krivičnog djela, u skladu sa pravilima za odmjeravanje kazne za djela u sticaju, polazeći od kazne iz opozvane uslovne osude, zajedno sa novoizrečenom kaznom izriče jedinstvena kazna zatvora. Ako je, pak, uslovno osuđeno lice za vrijeme trajanja roka provjeravanja izvršilo novo krivično djelo iz nehata, sud ima na raspolaganju tri mogućnosti: a) da izrekne kaznu zatvora i zatim opozove uslovnu osudu (fakultativna mogućnost suda) tako što će izreći jedinstvenu kaznu shodno pravilima za odmjeravanje jedinstvene kazne za krivična djela u sticaju, b) da ponovo izrekne uslovnu osudu i odredi novo vrijeme provjeravanja i c) da izrečenu kaznu zatvora zamijeni društveno korisnim radom u skladu sa procedurom koja je predviđena u članu 69. KZRE i
- 2) ako uslovno osuđeno lice ponovo, za vrijeme trajanja roka provjeravanja, izvrši umišljajno krivično djelo za koje je propisana samo novčana kazna, tada sud ima na raspolaganju dvije mogućnosti: a) da opozove uslovnu osudu (fakultativni osnov), pa sistemom kumulacije koji se koristi za odmjeravanje kazne za krivična djela u sticaju izrekne jedinstvenu kumulativnu kaznu zatvora i novčanu kaznu i b) da za novoizvršeno krivično djelo izrekne novčanu kaznu koja se izvršava nezavisno od postojanja uslovne osude i trajanja vremena provjeravanja koje je uz nju određeno.

24 Pikamäe, P., Sootak, J. (2000), "Estonian Criminal Law: Reform as a Path to Independence", *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 8, no. 1/2011, 389-401.

2. 2. Uslovna osuda sa nadzorom ponašanja osuđenog lica

Drugi oblik uslovne osude u estonskom krivičnom pravu predviđen je u odredbi člana 74. KZRE pod nazivom: „Uslovna osuda sa nadzorom ponašanja osuđenog lica“.

I ovaj oblik uslovne osude zahtijeva ispunjenje dva uslova: a) formalnog uslova - da je učinocu krivičnog djela utvrđena kazna zatvora u bilo kom trajanju i b) materijalnog uslova - da je sud na osnovu analize objektivnih okolnosti učinjenog krivičnog djela i subjektivnih okolnosti ličnosti njegovog učinioca došao do uvjerenja (ocjene) da je izvršenje utvrđene kazne zatvora u cjelini ili djelimično „nerazumno“.

Tada sud odlaže izvršenje utvrđene kazne zatvora za određeno vrijeme – vrijeme provjeravanja u trajanju od osamnaest mjeseci do tri godine i pod određenim uslovima: a) da uslovno osuđeno lice za vrijeme trajanja roka provjeravanja ne učini novo krivično djelo sa umišljajem i b) da se uslovno osuđeno lice za vrijeme trajanja roka provjeravanja ponaša u skladu sa pravilima o nadzoru njegovog ponašanja, koje uključuje ispunjenje određenih zahtjeva i obaveza u određeno vrijeme i na određeni način, pri čemu se poštovanje postavljenih zahtjeva i obaveza vezanih za ponašanje uslovno osuđenog lica može, poslije novele Krivičnog zakonika iz 2011. godine, kontrolisati i putem elektronskog nadzora.

Zahtjevi i obaveze u okviru nadzora nad ponašanjem uslovno osuđenog lica određeni su u članu 75. KZRE.

Prilikom izvršenja nadzora nad ponašanjem, osuđeno lice je dužno da postupa u skladu sa sljedećim zahtjevima u ostavljenim rokovima koji se kreću u okviru vremena provjeravanja. To su sljedeći zahtjevi koji se traže od osuđenog lica:²⁵ a) da se nastani u prebivalištu koje mu odredi sud, b) da se javlja odjeljenju za nadzor uslovne osude u periodima koje odredi nadzornik za uslovnu osudu, c) da se, u svom mjestu prebivališta, redovno javlja nadzorniku za uslovnu osudu i da mu pruži sve informacije koje se odnose na ispunjavanje postavljenih

25 Merusk, K., Pilving, I. (2013). *Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 392-403.

obaveza i obezbjeđenja sredstava za život, d) da traži i dobije dozvolu od nadzornika za uslovnu osudu da može napustiti određeno mjesto prebivališta na teritoriji Republike Estonije na vrijeme duže od petnaest dana, e) da dobije dozvolu od nadzornika za uslovnu osudu u slučaju promjene mjesta prebivališta, zaposlenja ili mjesta studiranja i f) da dobije dozvolu od nadzornika za uslovnu osudu da može za određeno vrijeme napustiti teritoriju Republike Estonije i boraviti van nje.

Pored navedenih zahtjeva u pogledu nadzora nad ponašanjem uslovno osuđenog lica, u članu 75. stav 2. KZRE propisane su i obaveze koje se (jedna ili više) mogu odrediti za vrijeme trajanja roka provjeravanja, uzimajući u obzir objektivne okolnosti koje se odnose na izvršenje krivičnog djela i subjektivne okolnosti koje su vezane za ličnost uslovno osuđenog učinioca krivičnog djela. To su sljedeće obaveze osuđenog lica: a) da nadoknadi štetu prouzrokovanu izvršenim krivičnim djelom u sudskom odlukom određenom roku, b) da ne konzumira alkoholna pića ili opojne droge, c) da ne posjeduje, nosi ili koristi oružje bilo koje vrste (hladno ili vatreno), d) da traži zaposlenje, stiče opšte obrazovanje ili zvanje u roku koji odredi sud, e) da se podvrgne propisanoj terapiji, ako je prethodno dao svoj pristanak, f) da se pridržava izvršenja svojih redovnih obaveza, g) da ne boravi na mjestima koje odredi sud ili da ne ostvaruje komunikaciju sa licima koje odredi sud, g) da učestvuje u programima socijalne pomoći i h) da se podvrgne elektronskom nadzoru pod uslovom da je prethodno dao svoj pristanak.

Na osnovu izvještaja nadzornika za uslovnu slobodu sud prati tok, rezultate i uspješnost primjenjenih nadzornih zahtjeva nad ponašanjem uslovno osuđenog lica, odnosno ispunjenje postavljenih obaveza. Zavisno od postignutih rezultata, sud može da ukine ili skрати vrijeme trajanja postavljenih ograničenja u ponašanju, odnosno obaveza uslovno osuđenog lica ili, pak, da mu izrekne dodatne obaveze za vrijeme trajanja roka provjeravanja, ako se za tim ukaže potreba u konkretnom slučaju.

I izrečena uslovna osuda sa nadzorom nad ponašanjem osuđenog lica se može opozvati, ako su za to ispunjeni zakonom propisani uslovi. Tako, pored uslova koji se odnose na izvršenje novog krivičnog djela, ako se za vrijeme trajanja vremena provjeravanja uslovno

osuđeno lice ne pridržava uopšte postavljenih nadzornih zahtjeva, odnosno drugih obaveza ili ih ispunjava nekvaliteno, neefikasno ili neblagovremeno, sud može, na osnovu izvještaja nadzornika za uslovnu slobodu: a) da uslovno osuđenom licu nametne dodatne obaveze i zahtjeve, b) da uslovno osuđenom licu produži vrijeme provjeravanja najduže za jednu godinu i c) da opozove uslovnu osudu i odredi bezuslovno izvršenje utvrđene kazne zatvora.

Novelom KZRE iz 2011. godine Republika Estonija je uvela „elektronski nadzor“ (član 75. stav 1.) kao posebnu vrstu obaveze koja se može izreći uslovno osuđenom licu nad čijim ponašanjem se preduzimaju određene mjere nadzora.²⁶ Prema ovom zakonskom rješenju, elektronski nadzor predstavlja obavezu koju sud nameće uslovno osuđenom učiniocu krivičnog djela za vrijeme trajanja roka provjeravanja (koje traje od 18 mjeseci do tri godine) kako bi se on podvrgao nadzoru nad poštovanjem ograničenja slobode kretanja elektronskim uređajem koji je prikačen na njegovo tijelo, a koji omogućava određivanje njegove lokacije (položaja, kretanja i sl.).

U svakom konkretnom slučaju, prije nego što se primijeni mjera elektronskog nadzora nad uslovno osuđenim licem, sud naređuje njegov detaljan ljekarski pregled kako bi se provjerilo da li njegovo zdravstveno stanje dozvoljava primjenu elektronskog nadzora. Ako je ljekarski izvještaj pozitivan, a sud nađe za shodno, osnovano i opravdano da uslovno osuđenom licu izrekne mjeru elektronskog nadzora nad njegovim ponašanjem, tada izriče primjenu ove mjere za određeno vrijeme - od jednog mjeseca do jedne godine koje počinje da teče od dana kada se uređaj za elektronski nadzor prikači na tijelo uslovno osuđenog lica.

Ovo vrijeme trajanja primjene mjere elektronskog nadzora nad ponašanjem uslovno osuđenog lica može da se skрати ili produži, zavisno od izvještaja nadzornika za uslovnu osudu. No, ako za vrijeme trajanja roka provjeravanja uslovno osuđeno lice povuče svoju prethodno datu saglasnost (pristanak) na primjenu mjere elektronskog nadzora, sud obavezno opoziva uslovnu osudu i određuje izvršenje

26 Pikamäe, P., Sootak, J. (2000), „*Estonian Criminal Law: Reform as a Path to Independence*“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 8, no. 1/2011, 389-401.

ostatka neizdržanog dijela utvrđene kazne zatvora (koja je prvobitno bila zamijenjena uslovnom osudom sa nadzorom nad ponašanjem uslovno osuđenog lica uz primjenu mjere elektronskog nadzora).

2.3. Uslovni otpust

Pored uslovne osude (koja se javlja kao potpuno ili djelimično oslobođenje od izvršenja utvrđene kazne zatvora ili novačne kazne), krivično pravo Republike Estonije u članu 76. KZRE poznaje još jedan oblik djelimičnog oslobođenja od izvršenja izrečene kazne zatvora. To je uslovni otpust (ili kako ga Zakonik naziva „prijevremeno oslobođenje od izvršenja kazne zatvora“).

Naime, ako je učinilac krivičnog djela drugog stepena,²⁷ odnosno krivičnog djela iz nehata prvog stepena, osuđen na kaznu zatvora, sud je ovlašten da ga prijevremeno oslobodi (ili uslovno otpusti) iz zavodske ustanove od daljeg izvršenja izrečene kazne, u sljedećim slučajevima:²⁸ 1) ako su ispunjeni sljedeći uslovi: a) formalni uslov - da je osuđeno lice izdržalo jednu trećinu, ali ne manje od šest mjeseci izrečene kazne zatvora i b) materijalni uslov da je osuđeno lice dalo pristanak na primjenu mjere elektronskog nadzora iz člana 75. stav 1. KZ ili 2) da je osuđeno lice izdržalo najmanje polovinu, ali ne manje od šest mjeseci izrečene kazne zatvora.

Ako se, pak, radi o licu koje je osuđeno za umišljajno izvršenje krivičnog djela prvog stepena, tada je sud ovlašten da ga prijevremeno oslobodi od daljeg izdržavanja izrečene kazne zatvora pod sljedećim alternativno predviđenim uslovima: 1) ako je osuđeni izdržao polovinu, ali ne manje od šest mjeseci izrečene kazne zatvora i ako je dao pristanak na primjenu mjere elektronskog nadzora ili 2) ako je osuđeni izdržao najmanje dvije trećine izrečene kazne zatvora.

Pri tome je Zakonik izričito, poslije novele iz 2009. godine (član 76. stav 2.), isključio primjenu uslovnog otpusta ako je: a) učinilac

27 Рапога А.И. (2009.), *Уголовное право России. Общая часть*. 3-е изд., с изм. и доп. Москва, 54-56.

28 Kerrganberg, E., Sillaots, M. (2011). *Kriminaalmenetlus*. Sari: Õigusteaduse õpik, 276-282.

krivičnog djela osuđen na kaznu zatvora od najmanje dvije godine i b) ako je ostalo da izdrži manje od dva mjeseca izrečene kazne zatvora.

Pri donošenju odluke o prijevremenom oslobađanju osuđenog lica iz zavodske ustanove i njegovom puštanju na slobodu, sud posebno uzima u obzir sve objektivne okolnosti koje su u vezi sa izvršenjem krivičnog djela, subjektivne okolnosti koje su vezane za ličnost njegovog učinioca, zatim prethodni (raniji) život osuđenog lica, njegovo ponašanje tokom izdržavanja izrečene kazne zatvora, životne uslove (lične prilike), kao i posljedice koje mogu da se odraze na osuđeno lice usljed njegovog prijevremenog oslobađanja i puštanja na slobodu (procjena opasnosti od povrata - recidiva).

Primjenom instituta uslovnog otpusta (ili prijevremenog oslobađanja od izdržavanja izrečene kazne zatvora) osuđeno lice se pušta na uslovnu slobodu koja traje do isteka vremena neizdržanog dijela izrečene kazne zatvora, ali ne manje od godinu dana. Za vrijeme trajanja uslovnog otpusta uslovno otpušteno lice podliježe nadzoru nad njegovim ponašanjem u smislu nadzora uz uslovnu osudu iz člana 75 KZRE. Takođe, ovo lice se, uz njegov pristanak, može podvrgnuti i primjeni mjere elektronskog nadzora nad njegovim ponašanjem i kretanjem.

U slučaju da uslovno otpušteno lice ne opravda povjerenje suda, odnosno ako ne postupa po nadzornim zahtjevima nad njegovim ponašanjem, ako ne ispunjava jednu ili više postavljenih obaveza ili ako se ne podvrgne primjeni mjere elektronskog nadzora, sud obavezno opoziva uslovni otpust. To znači da se na osnovu izvještaja nadzornika za uslovni otpust takvo lice vraća u zavodsku ustanovu da u potpunosti izdrži izrečenu mjeru kazne zatvora.

Do obaveznog opozivanja uslovnog otpusta dolazi i u slučaju kada uslovno otpušteno lice za vrijeme trajanja uslovnog otpusta izvrši novo krivično djelo sa umišljajem za koje mu je izrečena kazna zatvora. Tada se, počev od neizdržanog dijela prethodno izrečene kazne zatvora i novoizrečene kazne zatvora, primjenom pravila za odmjeraivanje kazne za krivična djela u sticaju (sistem asperacije), izriče jedinstvena (zbirna) kazna zatvora.

KZRE poznaje još tri oblika uslovnog otpusta²⁹. To su:

- 1) prijevremeno oslobođenje od kazne doživotnog zatvora - član 77.,
- 2) prijevremeno oslobođenje od kazne zbog terminalne bolesti osuđenog lica - član 79. i
- 3) prijevremeno oslobođenje od kazne zbog ozbiljne povrede osuđenog lica koja je nastala kao posljedica krivičnog djela.

U članu 77. KZRE je predviđen institut pod nazivom „Prijevremeno oslobađanje od kazne doživotnog zatvora“. Naime, lice kome je zbog izvršenog teškog krivičnog djela izrečena kazna doživotnog zatvora - može biti uslovno otpušteno iz zavodske ustanove, dakle, prijevremeno pušteno na slobodu, ako je izdržalo najmanje 30 godina kazne zatvora. U tom slučaju se vrijeme trajanja uslovnog otpusta određuje u trajanju od pet do deset godina. Ako za to vrijeme uslovno otpušteno lice ponovo izvrši novo krivično djelo sa umišljajem, tada mu se izriče kazna doživotnog zatvora, bez nove mogućnosti za davanje uslovnog otpusta.

„Prijevremeno oslobođenje od kazne zbog terminalne bolesti osuđenog lica“ je institut predviđen u članu 79. KZRE. Prema ovom zakonskom rješenju, osuđeno lice koje se nalazi na izdržavanju izrečene kazne zatvora, a koje boluje od terminalne bolesti, sud može prijevremeno osloboditi iz zavodske ustanove i pustiti ga na uslovni otpust uzimajući u obzir okolnosti koje se odnose na izvršenje krivičnog djela, ličnost osuđenog lica i prirodu i težinu njegove bolesti.

Ako se, pak, radi o licu koje je bilo uračunljivo (mentalno sposobno) u vrijeme izvršenja krivičnog djela, ali, prije ili poslije donošenja sudske presude, mentalno oboli, postane maloumno ili oboli od drugog teškog psihičkog poremećaja tako da postane neuračunljivo, sud ga oslobađa od daljeg izvršenja izrečene kazne. Takvo lice se podvrgava odgovarajućim medicinskim tretmanima u nadležnim institucijama.

Posljednji poseban, specijalan oblik uslovnog otpusta u estonskom krivičnom pravu predviđen je u članu 80. KZRE pod nazivom „Prijevremeno oslobođenje od kazne zbog ozbiljne povrede osuđenog

29 Merusk, K., Pilving, I. (2013). *Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 392-403.

lica koja je nastala kao posljedica krivičnog djela“. Do primjene ovog instituta dolazi u situacijama kada je učinilac krivičnog djela, za koje je u zakonu propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina, osuđen na kaznu zatvora, ali je prilikom izvršenja tog djela i sam pretrpio ozbiljne povrede. Tada je sud ovlašten da takvo osuđeno lice potpuno ili djelimično oslobodi od daljeg izdržavanja izrečene kazne zatvora, pa se ono pušta na uslovni otpust koji traje do isteka vremena na koje je kazna zatvora i izrečena pravnosnažnom odlukom suda.

3. USLOVNA OSUDA U PRAVU LETONIJE

Krivični zakonik Republike Letonije³⁰ donesen je jula 1998. godine, sa izmjenama iz avgusta 2001. godine. Ovaj zakonik, u sistemu krivičnih sankcija u članu 55. izričito predviđa „Uslovnu osudu“ kao posebnu, samostalnu vrstu mjere upozorenja.³¹ (Maksimov: 2001: 41-43).

Prema ovom zakonskom rješenju, za izricanje uslovne osude potrebno je kumulativno ispunjenje dva uslova. To su:

1) formalni uslov koji je vezan za vrstu i visinu izrečene (utvrđene) kazne učinioocu krivičnog djela. Za primjenu ove vrste sankcije je potrebno da je sud učinioocu krivičnog djela utvrdio kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca do pet godina i

2) materijalni uslov koji se odnosi na uvjerenje, ocjenu suda da u konkretnom slučaju učinioocu krivičnog djela nije neophodno izreći propisanu kaznu zatvora, već da se svrha primjene krivičnih sankcija - a to je zaštita najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti, može ostvariti i bez efektivne primjene izrečene kazne zatvora. Do ovog uvjerenja sud dolazi uzimajući naročito u obzir sljedeće okolnosti, kao što su: a) priroda učinjenog krivičnog djela, b) vrsta i visina prouzrokovane štete (obim i intenzitet prouzrokovane posljedice krivičnog djela), c) ličnost učiniooca krivičnog djela i d) druge okolnosti koje su od značaja u svakom konkretnom slučaju.

30 Ugolovnyy kodeks Latviyskoy Respubliki (*Kriminālikums*). U daljem tekstu: KZL.

31 Максимов В. В. (2001.), *Новый Уголовный кодекс Латвийской Республики / Российский следователь*, Юрист, Москва, 41-43.

Pri tome je Zakonik izričito odredio da se uslovna osuda ne može izreći ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi: a) licu koje je izvršilo krivično djelo sa umišljajem, b) povratniku - licu koje je ranije već bilo pravnosnažno osuđivano, jednom ili više puta, c) licu koje je za prethodno izvršeno krivično djelo ranije bila izricana kazna zatvora i d) licu čija ranija osuda na kaznu zatvora nije brisana iz kaznene evidencije.

Prilikom izricanja uslovne osude učiniocu krivičnog djela sud odlaze izvršenje sudsom odlukom utvrđene (izrečene) kazne zatvora (član 55. KZL):

- 1) za određeno vrijeme - vrijeme provjeravanja koje može da traje od šest mjeseci do pet godina. Ovo vrijeme počinje da teče od dana pravnosnažnosti sudske odluke kojom je izrečena ova sankcija, ali ono ne može da traje kraće od vremena izrečene (utvrđene) kazne zatvora u konkretnom slučaju i
- 2) pod određenim uslovima koji moraju biti ispunjeni za vrijeme trajanja roka provjeravanja kao što su: a) da ne učini novo krivično djelo, b) da ne prekrši javni red, c) da ispunjava obaveze izrečene od strane suda i d) da ispunjava obaveze koje proizilaze iz zakona koji uređuje izvršenje krivičnih sankcija (izvršno krivično pravo).³²

Pri izricanju uslovne osude, sud u presudi navodi sve objektivne i subjektivne okolnosti na bazi kojih je zasnovao svoje uvjerenje da se, u konkretnom slučaju, umjesto utvrđene kazne zatvora, izrekne ova mjera upozorenja. Sud je, takođe, ovlašten da učiniocu krivičnog djela u donesenoj presudi, uz uslovnu osudu izrekne i zakonom propisane „dodatne - sporedne kazne“, osim uslovnog nadzora.

3.1. Uсловna osuda sa zaštitnim nadzorom

Pored redovne, klasične uslovne osude, sud je ovlašten da osuđenom licu postavi i određene obaveze od čijeg kvalitetnog, efikasnog i blagovremenog izvršenja zavisi opstanak ove sankcije ili

32 Simović, M., Jovašević, D., Simović, M. (2014.), *Izvršno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, 178-182.

njeno opozivanje. To mogu biti sljedeće obaveze učinioca krivičnog djela:³³

- 1) da u određenom roku nadoknadi u cijelosti ili djelimično pro-uzrokovanu štetu,
- 2) da ne mijenja mjesto prebivališta bez saglasnosti Državne službe za uslovni otpust,
- 3) da učestvuje u programima izvršenja uslovne osude u skladu sa uputstvima Državne službe za uslovni otpust,
- 4) da ne posećuje određena mjesta,
- 5) da boravi u svom mjestu prebivališta u određenom trenutku i
- 6) da poštuju druge uslove koje sud smatra neophodnim u konkretnom slučaju za ostvarenje svrhe izrečene sankcije.

Pri izricanju uslovne osude u bilo kom obliku, sud je ovlašten da osuđenom licu, koje je izvršilo krivično djelo usljed zavisnosti od alkoholizma, zloupotrebe opojnih droga ili drugih psihotropnih ili toksičnih supstanci, može izreći posebnu obavezu da se podvrgne liječenju od zavisnosti od alkoholizma, zloupotrebe opojnih droga, psihotropnih ili toksičnih supstanci, ali samo uz njegovu prethodnu saglasnost (pristanak). Pri tome, Zakonik, što je i logično za mjeru medicinskog karaktera, ne određuje i vrijeme njenog trajanja, već se ona primjenjuje onoliko vremena koliko je potrebno da se preduzetim medicinskim tretmanima odvikavanja od zavisnosti ostvari pozitivan napredak u liječenju.

Sud je ovlašten da, zavisno od rezultata primijenjenih obaveza ili mjera liječenja prema osuđenom licu za vrijeme trajanja roka provjeravanja, u potpunosti ili djelimično takvo lice oslobodi izrečene obaveze, jedne ili više njih, ili da ih zamijeni drugim propisanim obavezama.

3. 2. Opozivanje uslovne osude

Uslovna osuda (u klasičnom obliku ili sa posebnim obavezama osuđenog lica) se izriče odlukom suda, ako su, u konkretnom slučaju, ispunjeni zakonom propisani formalni i materijalni uslovi, uz već

33 Pettai, P. E., Pettai, V. (2015.), *Transitional and Retrospective Justice in the Baltic States*, Cambridge University Press, 316-331.

navedeno ograničenje. Ona se zasniva na uvjerenju (procjeni) suda da se i primjenom ove mjere može na uslovno osuđeno lice u dovoljnoj mjeri djelovati u pravcu promjene njegovog ponašanja. No, ovo uvjerenje suda može biti i pogrešno. U tom slučaju dolazi do opozivanja uslovne osude.³⁴

Prvi osnov za opozivanje uslovne osude postoji ako uslovno osuđeno lice u vrijeme trajanja roka provjeravanja bez opravdanog razloga (kada je razlog opravdan, a kada nije, predstavlja faktičko pitanje koje sud rješava u svakom konkretnom slučaju imajući u vidu objektivne okolnosti učinjenog krivičnog djela i subjektivne okolnosti ličnosti njegovog učinioca) ne izvrši: a) obaveze postavljene od strane suda, b) obaveze koje su propisane zakonom kojim se reguliše izvršenje krivičnih sankcija i c) obaveze liječenja od stanja zavisnosti od alkoholizma, zloupotrebe opojnih droga, prihotropnih ili toksičnih supstanci.

Drugi osnov za opozivanje uslovne osude se javlja u slučaju ako uslovno osuđeno lice u vrijeme trajanja roka provjeravanja više puta (dakle, u realnom sticaju) izvrši više administrativnih (upravnih) prekršaja za koje su zakonom propisane administrativne kazne.

No, čak i kada su ispunjeni zakonom propisani osnovi (razlozi) za opozivanje uslovne osude, sud nije obavezan da to i učini. To znači, da krivično pravo Republike Letonije poznaje samo fakultativno opozivanje uslovne osude. Naime, u ovim slučajevima sud je ovlašten da na osnovu izvještaja ustanove koja vrši nadzor nad uslovno osuđenim licem i njegovim ponašanjem za vrijeme trajanja roka provjeravanja, donese jednu od sljedećih odluka (i da je obrazloži): a) da opozove uslovnu osudu i uputi uslovno osuđeno lice u zavodsku ustanovu na izvršenje sudskom odlukom utvrđene kazne zatvora (u smislu čl. 51. i 52. KZL) ili b) da produži vrijeme trajanja roka (perioda) provjeravanja, ali najduže za još jednu godinu.

Konačno, treći osnov za opozivanje uslovne osude postoji ako uslovno osuđeno lice, za vrijeme trajanja perioda provjeravanja (kušnje): a) izvrši novo krivično djelo iz nehata, b) izvrši novo krivično

34 Pettai, V., Ziekinka, J. (2003.), *The road to the European Union, Volume 2, Estonia, Latvia and Lithuania*, Manchester University Press, 398-413.

djelo za vrijeme dok je još maloljetno, pa ga sud oslobodi od krivične odgovornosti za novoučinjeno krivično djelo (čl. 58. i 59. KZL) i c) izvrši novo krivično djelo za koje mu je od strane suda izrečena kao osnovna kazna novčana kazna ili društveno koristan rad. U ovim slučajevima sudu stoje na raspolaganju sljedeće mogućnosti: a) da opozove uslovnu osudu ili b) da donese odluku o produženju vremena trajanja uslovne osude za vrijeme do jedne godine, sa ili bez nametanja posebnih obaveza.

ZAKLJUČAK

Savremena krivična zakonodavstva Evrope, pa tako i krivično zakonodavstvo baltičkih država - Republike Estonije (2001.), odnosno Republike Letonije (1998.) poslije niza novela predviđa razuđen sistem krivičnih sankcija za učinioce krivičnih djela. To je u skladu sa obimom, strukturom i dinamikom kriminaliteta, ali i sa zahtjevima kriminalne politike - da se svakom učiniocu krivičnog djela individualizira vrsta i mjera društvene reakcije oličene u krivičnoj sankciji koja odgovara stepenu društvene opasnosti učinioca krivičnog djela, odnosno obimu i intenzitetu prouzrokovane posljedice i okolnostima pod kojima je krivično djelo učinjeno, te subjektivnim okolnostima koje se odnose na ličnost njegovog učinioca. Kazne su osnovne i od najstarijih vremena najčešće propisivane i izricane krivične sankcije. I danas je najveći broj krivičnih djela u posebnom dijelu krivičnih zakona zapriječen upravo ovom vrstom krivičnih sankcija.

Pod uticajem ideja o individualizaciji i prevenciji kao osnovnoj funkciji krivičnog prava, početkom 20. vijeka u sistem krivičnih sankcija se uvode nove vrste mjera društvene reakcije. To su mjere upozorenja (opominjuće, upozoravajuće, admonitivne krivične sankcije), među kojima se posebno ističe uslovna osuda. Te su mjere potpuno lišene retributivnog karaktera, njihovom primjenom se učiniocu krivičnog djela ne oduzimaju ili mu se ne ograničavaju slobode i prava, ali mu se njihovo oduzimanje i ograničenje stavlja u izgled ako se ne uzdrži od daljeg kršenja pravnih propisa i vršenja krivičnih djela. Na taj način se psihološkom „prinudom“ utiče na učinioca krivičnog djela u smislu popravljavanja njegovog ponašanja, uzdržavanja od kršenja

propisa i ponašanja i vladanja na slobodi pod određenim ograničenjima i pod prijetnjom primjene u zakonu propisane ili u sudskoj odluci izrečene vrste i mjere kazne.

Slično kao i u drugim savremenim krivičnim zakonodavstvima, tako i krivično pravo Republike Estonije poznaje, ali ne kao samostalnu vrstu krivične sankcije, već kao oblik potpunog ili djelimičnog oslobođenja od izvršenja utvrđene kazne zatvora ili novčane kazne, uslovnu osudu. Ona, dakle, nema karakter samostalne krivične sankcije. To je forma ili oblik potpunog ili djelimičnog oslobođenja od izvršenja utvrđene kazne zatvora ili novčane kazne za određeno vrijeme provjeravanja i pod određenim uslovima. Razlikuju se dvije vrste uslovne osude: a) u klasičnom obliku sa vremenom provjeravanja od tri do pet godina) i b) sa nadzorom nad ponašanjem uslovno osuđenog lica sa vremenom provjeravanja od 18 mjeseci do tri godine za koje vrijeme se osuđenom licu postavljaju određeni zahtjevi u pogledu njegovog ponašanja, kao i određene obaveze, sa ili bez elektronskog nadzora (75. stav 1. KZRE).

Pored uslovne osude, estonsko krivično pravo poznaje i uslovni otpust koje se naziva „prijevremeno oslobođenje“ kao oblik djelimične suspenzije prethodno djelimično izdržane kazne zatvora (polovine, a izuzetno i trećine) pod određenim uslovima. Pored klasičnog uslovnog otpusta iz člana 76. KZE, postoje još i tri posebna, specijalna oblika prijevremenog oslobođenja osuđenog lica iz zavodske ustanove i to: a) u slučaju izrečene doživotne kazne zatvora, b) u slučaju terminalne bolesti osuđenog lica i c) u slučaju ozbiljne povrede osuđenog lica koja je nastala kao posljedica prethodno izvršenog krivičnog djela.

KZRL, naprotiv, poznaje uslovnu osudu kao samostalnu vrstu krivične sankcije - mjeru upozorenja u članu 55. Ona se javlja u dva oblika. To su: a) uslovna osuda u klasičnom smislu sa vremenom provjeravanja u trajanju od šest mjeseci do pet godina i b) uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom koji vrši Državna služba za nadzor (za razliku od nadzornika za uslovnu osudu u Republici Estoniji), a koji obuhvata sistem posebnih obaveza u pogledu ponašanja uslovno osuđenog lica, kao i obaveze liječenja od zavisnosti od alkoholizma, zloupotrebe opojnih droga, psihotropnih ili toksičnih supstanci.

LITERATURA:

1. Grigas, A., Kasekamp, A., Maslauskaitė, K., Zorgenfrei, L., Buzek, J. (2013.), *The baltic states in the EU: yesterday, today and tomorrow*, Jacques Delors Institute.
2. Đorđević, M., Đorđević, Đ. (2014.), *Krivično pravo*, Projuris, Beograd.
3. Grozdanić, V., Škorić, M., Martinović, I. (2013.), *Kazneno pravo, Opšti dio*, Pravni fakultet, Rijeka.
4. Jovašević, D. (2011.), *Leksikon krivičnog prava*, Službeni glasnik, Beograd.
5. Jovašević, D. (2016.), *Krivično pravo, Opšti dio*, Dosije, Beograd.
6. Jovašević, D., Ikanović, V. (2012.), *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti dio*, Univerzitet Apeiron, Banja Luka.
7. Kasekamp, A. (2010.), *A History of the Baltic states*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
8. Kerrganberg, E., Sillaots, M. (2011.). *Kriminaalmenetlus*. Sari: Õigusteaduse õpik
9. Larguier, J., Conte, P., Chambon, P.M. (2008.), *Droit pénal général*, Paris: Dalloz, coll. „Mémentos“.
10. Максимов В. В. (2001.), *Новый Уголовный кодекс Латвийской Республики /Российскийследователь*. Москва: Юрист.
11. Merusk, K., Pilving, I. (2013.), *Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS.
12. Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007.), *Komentar Kaznenog zakona*, Narodne novine, Zagreb.
13. Petrović, B., Jovašević, D. (2010.), *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.
14. Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2015), *Krivično pravo I (uvod u krivično pravo, krivično djelo, krivnja)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

15. Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016.), *Krivično pravo II (saučesništvo, sankcije i posebni dio)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.
16. Pettai, V., Ziekinka, J. (2003.), *The road to the European Union, Volume 2, Estonia, Latvia and Lithuania*. Manchester University Press.
17. Pikamäe, P., Sootak, J. (2000.), "Estonian Criminal Law: Reform as a Path to Independence", *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 8, no. 1/2011.
18. Парога А.И. (2009.), *Уголовное право России. Общая часть*. 3-е изд., с изм. и доп., Москва.
19. Pettai, P. E., Pettai, V. (2015.). *Transitional and Retrospective Justice in the Baltic States*, Cambridge University Press.
20. Simović, M., Jovašević, D., Simović, M. (2014.). *Izvršno krivično pravo*, Pravni fakultet, Istočno Sarajevo.
21. Sootak, J. "The Concept of Crime and Estonian Criminal Law Reform", *Juridica International*, No. 1/1996.
22. Sootak, J., "Estonian Criminal Law as a Component of International Criminal Law", *Juridica International*, No. 1/1998.
23. Turković, K. et al. (2013.), *Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva*, Narodne novine, Zagreb.
24. Запечалов, В. В., Мацнев, Н.И. (2001.), *Уголовный кодекс Эстонской Республики с изменениями и дополнениями на 1 августа 2001*. Юридический центр Пресс, Санкт Петербург.

SUSPENDED SENTENCE IN CRIMINAL LAW OF BALTIC STATES (ESTONIA AND LETONIA)

Marina M. Simović, Ph. D.

Secretary of the Ombudsman for Children of the Republic of Srpska

Dragan Jovašević, Full Professor

Faculty of Law, Niš

ABSTRACT

In contemporary criminal law, a prison sentence is the basic and most important type of criminal sanctions to be imposed to criminal acts perpetrators in order to prevent and combat crime. But, next to unconditional prison sentence, all criminal legislation also knows the different modalities of its imposition or execution. These are different forms of substitute or alternative in cases where unconditional detention is not necessary. Thus, we can distinguish full or partial suspension of the prison sentence or some other kind of punishment. In the first case, it is about the suspended sentence. This is a complete exemption from the execution of a court decision handed down prison sentences or determined (and or other types and extent of punishment) for a specified time (checking) and under certain conditions. In the case of conditionally convicted person does not meet the set of general and special, mandatory or optional requirements, criminal law provides for mandatory or optional revoke the suspended sentence. However, in addition to the suspended sentence as a form or modalities of execution imposed prison sentences, some modern criminal laws recognize and suspended sentence as a special kind of criminal penalties - as a measure of warning.

Second partial suspension form is called a conditional release. The conditional release is partial suspension of prison sentence under certain conditions and for a defined period, but only after the convicted person has already served sentence partially. For granting conditional release also is necessary to fulfill cumulatively prescribed conditions through which it assesses whether and to what degree is earned special prevention of the convicted person in sense of re-education and re-socialization.

A prerequisite for the implementation of these measures is the fulfillment of the formal requirements - in terms of type and prison sentence duration, or material conditions - assessment of the court that the application of penalties in case of concrete, is not necessary because the goals (purpose) of punishment can be achieved without effective enforcement of prison sentences in whole or in part. This paper is about the concept, characteristics, conditions and methods of implementation of these forms of prison sentence suspension in the criminal law of baltic states: Estonia and Latvia.

Key words: *criminal offence, penalty, suspended sentence, court, baltic states*